

Таким чином, документаційна складова археологічних досліджень покликана забезпечити трансформацію археологічного об'єкта з матеріальної в інформаційну площину, з археологічного джерела в історичне. Документи, що формуються у процесі археологічних досліджень є комплексними і різноплановими. Вони включають текстові документи (рукописні і друковані, уніфіковані і довільні), таблиці, графічні і картографічні зображення, фотодокументи та фоно- і відео записи. Останні два десятиліття все повніше відбувається цифрування археологічної інформації під час розкопок та підготовки звіту. Археологи у своїх дослідженнях послуговуються досягненнями різних наук, у тому числі й картографії, металографії, геофізики, спектрографії тощо, залучаючи їх символи та знаки для кодування інформації, але специфічного археологічного документа з притаманним лише археології способом кодування інформації створено не було.

#### Джерела та література

1. Авдусин Д. А. Полевая археология СССР. М., 1991. 123 с.
2. Археология и методы исторических реконструкций. К.: Наук. думка, 2005. 156 с.
3. Блаватский В. Д. Методика полевых археологических исследований. М., 1998. 259 с.
4. Каменецкий Н. С., Маршак Б. Н. А. Методика полевых исследований. М., 1998. 169 с.
5. Чмыхов М. А., Шилов Ю. А. та Корниенко П. Л. *Методические рекомендации по исследованию курганных памятников* (для студентов исторического факультета). К., КГУ, 1986 р. 80 с.

Тетяна Гончарова  
ORCID: 0000-0001-8062-2560

### **ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

### **EXHIBITION ACTIVITIES OF THE STATE ARCHIVES OF KIROVOGRAD REGION**

Поряд із збереженням документів Національного архівного фонду України одним з головних завдань державних архівних установ, зокрема, Державного архіву Кіровоградської області є популяризація роботи з різноманітними історичними документами, що зберігає архів. Подібна популяризація дозволяє залучати до самостійного вивчення документів фахівців та ентузіастів, а також громадян, які шукають певну інформацію, що має для них конкретну цінність.

Однією з основних форм використання та популяризації архівних матеріалів у Державному архіві Кіровоградської області є виставкова діяльність. Виставки, над якими постійно працює архів, сприяють поширенню інформації про склад і зміст документів Національного архівного фонду України.

Виставкова діяльність архівних установ відбувається у відповідності з нормативними документами, затвердженими на рівні всеукраїнського законодавства зокрема наказу Міністерства юстиції України від 01 вересня 2014 року № 1445/5 «Про затвердження Порядку підготовки архівними установами документів Національного архівного фонду до експонування на виставках та в інших інформаційних заходах» [1].

Методичним забезпеченням виставкової діяльності займаються провідні українські фахівці з історії та архівної справи, зокрема Г. В. Папакін, А. Г. Папакін, Г. В. Боряк та інші [3; 5].

Основним змістом презентацій виставок, проведення оглядових екскурсій, зустрічей з громадськістю, конференцій тощо є демонстрація відібраних архівних документів. Найчастіше підбір документів здійснюється відповідно до окремої, обраної упорядником експозиції, теми. Зазвичай, виставки присвячують знаменним датам у житті країни, ювілеям видатних діячів історії, науки і культури [5, с. 3].

Створення експозиції виконується у декілька етапів. Перший етап підготовки виставки являє собою вивчення архівних джерел та літератури із запланованої теми.

Наступний етап полягає у складанні тематико-експозиційного плану, виявлення документів та написання пояснюючих текстів [5, с. 4].

В експозиціях постійних, стаціонарних та пересувних виставок використовується, зазвичай, фото- або скановані копії документів. Причиною є те, що експонати таких виставок мають перебувати тривалий час у приміщенні, що не охороняється. При цьому вони розміщуються на стендах, що є легко досяжними для сторонньої публіки [5, с. 5–7].

Лише на тимчасових виставках є можливість показати оригінали документів і друківаних видань. При цьому обов'язкові заходи щодо забезпечення належних умов їхнього зберігання та охорони. Також демонстрація оригінальних експонатів вимагає ретельного дотримання процедури передачі їх на зберігання та повернення до архіву з відповідним документальним оформленням [5, с. 9–11].

Велике значення для всебічного розкриття тематики розділу має відбір документів та їхнє групування. На виставковому обладнанні експонати розташовують послідовно згідно з розділами плану. В середині розділу документи групуються тематично, а в межах теми – за хронологією. Як свідчить досвід підготовки документальних виставок, включення до експозиції карт і схем дає можливість більш компактно, дохідливо і наочно відобразити ті чи інші події, урізноманітнити оформлення виставки [5, с. 14].

Презентабельність виставки залежить не лише від змісту та зовнішнього

вигляду представлених на ній документів, матеріалів та інших експонатів, а й від якості художнього оформлення, застосування освітлення, відповідного фону та інших специфічних засобів оформлення.

Важливою складовою успішної виставкової діяльності архіву є висвітлення її у засобах масової інформації. При цьому використовується весь спектр ЗМІ: друкованих, електронних, радіо- та телеэфірів. З цією метою за тижднів до відкриття експозиції до ЗМІ надсилається прес – реліз із зазначенням назви виставки, часу та місця її презентації, короткою характеристикою представлених документів. Також на веб-сайті Державного архіву Кіровоградської області розміщується анонс про подію [3, с. 13].

На презентації стаціонарних виставок Державний архів Кіровоградської області запрошує представників органів державної влади та місцевого самоврядування, громадськості, науковців, краєзнавців, учнівську та студентську молодь, ЗМІ. Після проведення заходу фотографічний матеріал та коротка інформація про презентацію виставки архівних документів надсилаються до ЗМІ та розміщуються на Інтернет – ресурсах. На веб-сайті Державного архіву Кіровоградської області обов'язково публікується інформація про проведений захід.

Особливо ефективними є виставки, на базі яких проводяться наукові та культурні заходи (наукові конференції, засідання «круглих столів» тощо). Це дає змогу продемонструвати виставковий матеріал як широкому загалу, так і спеціалістам, що беруть участь у конференції [4, с. 51].

Великої популярності останнім часом набули виставки он-лайн, що розміщуються на офіційному веб-сайті Державного архіву Кіровоградської області у рубриці «Документальні виставки on-line». Ця рубрика складається з розділів: «Добірки документів та матеріалів», «Виставки on-line», «Інформаційні стенди», «Віртуальні фотоальбоми», в яких зафіксовані на електронних носіях спеціально підібрані групи документів певної тематики, які представлені в зручній для глядацького сприйняття формі. Адже при підготовці виставок архівних документів є певні вимоги: актуальність, компактність, змістовність та доступність [2].

Починаючи з 2010 року, Державний архів Кіровоградської області проводить роботу з підготовки віртуальних альбомів, в яких розміщуються скановані електронні копії архівних документів та фотографій, що демонструвалися на тематичних виставках.

До експозиційного плану або переліку документів віртуальної експозиції обов'язково додається коротка історична довідка про подію, яку ілюструють документи виставки, що публікується як складовий елемент експозиції. Кожен документ он-лайн-виставки публікується з анотацією, що містить назву документа, його дату та пошукові дані [6].

При підготовці віртуальних виставок з виявлених документів працівники архіву виготовляють цифрові копії, і з необхідними поясненнями розташовують на веб-сайті Державного архіву Кіровоградської області.

На віртуальних виставках демонструються найбільш цінні, цікаві і яскраві

архівні документи [6]. Електронні виставки сприяють наближенню діяльності Державного архіву Кіровоградської області до сучасних потреб громадянського суспільства.

На офіційному веб-сайті Державного архіву Кіровоградської області функціонують тематичні рубрики «Пам'ятні та знаменні дати Другої світової війни 1939-1945 років», «Архівна юдаїка та Голокост Центральноукраїнського регіону», «Видатні особистості нашого краю», «Кіровоградська область: сторінки історії у документах», «До 95-річчя Державного архіву Кіровоградської області», які налічують 442 документа.

Протягом 2019 року на веб-сайті Державного архіву Кіровоградської області було розміщено 20 on-line виставок (у т.ч. 10 електронних добірок в рубрику «Видатні особистості нашого краю», 2 віртуальних фотоальбоми та 1 інформаційний стенд), які представили в мережі Internet 305 архівних документів.

Загалом на веб-сайті архіву діє 99 виставок (у т.ч. 26 добірок), 3 інформаційні стенди, 3 віртуальні фотоальбоми та 5 тематичних рубрик, які презентують 1829 архівних документів [2].

Он-лайн виставки є надзвичайно ефективною формою використання архівних документів у зв'язку з широкою аудиторією відвідувачів, які можуть стати користувачами архівної інформації незалежно від фізичних можливостей, стану здоров'я і відстані від архівної установи, що зберігає репрезентовані матеріали [4, с. 51–52].

Створені Державним архівом Кіровоградської області виставки архівних документів і матеріалів надають унікальну можливість ознайомитися з історичними першоджерелами, як широкому загалу громадян та спеціалістам. Адже кожна людина повинна знати минуле рідного краю, де вона народилась, живе, і звідки її коріння.

Архівні документи, представлені в експозиціях, висвітлюють історичні події, які відбувалися протягом багатьох століть на теренах нашого краю, інформують про видатних земляків тощо. Адже знання історії – це складова частина відновлення історичної пам'яті. Ці знання, зрештою, є необхідними для того, щоб успішно будувати власну державу.

### **Джерела та література**

1. Про затвердження Порядку підготовки архівними установами документів Національного архівного фонду до експонування на виставках та в інших інформаційних заходах. Верховна рада України. Законодавство України. Електронний ресурс, режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1072-14>.

2. Державний архів Кіровоградської області. Офіційний сайт. Електронний ресурс, режим доступу: <http://dakiro.kr-admin.gov.ua/exhibition.php>.

3. Боряк Г.В. Пріоритетні проекти та перспективні напрями діяльності архівних установ в інформаційній сфері: (з доп. на підсумковій колегії Держкомархіву України, лютий 2007 р.) / Г. В. Боряк // Сумський історико-архівний журнал. – 2007. – № 2/3. – С. 7–15.

4. Боряк Г.В., Папакін Г.В. Архіви України і виклики сучасного суспільства: штрихи до колективного портрету користувача архівної інформації // Архіви України. – 2003. – № 1–3. – С. 48–52.

5. Організація та проведення документальної виставки. Пам'ятка / Укладач А. Г. Папакін. – К., 2012. – 16 с.

6. Папакін Г.В. Новітня доба археографії: специфіка електронної публікації джерел в Україні // Український археографічний щорічник : К., 2016. – Вип. 19/20.

Вадим Колечкін  
ORCID: 0000-0002-3415-9840

**ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ У  
ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ТА МІЖНАРОДНИХ НАУКОВИХ  
КОНФЕРЕНЦІЯХ**

**THE STATE ARCHIVES OF KIROVOGRAD REGION AS A PARTICIPANT  
IN INTERNATIONAL AND ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC  
CONFERENCES**

Державний архів Кіровоградської області є установою, в якій зберігається значна кількість оригінальних історичних документів. Фонди архіву є основою для виконання установою своїх важливих суспільних функцій, зокрема щодо збереження інформації, актуальної для фізичних та юридичних осіб, у т.ч. – державних органів різного рівня, а також доцільного використання цієї інформації для задоволення різноманітних потреб суспільства. Межі використання цієї інформації фактично визначаються суспільними інтересами.

Значний обсяг подібної інформації має цінність більше історичну, ніж прагматичну, використовується не дуже часто і актуальний, насамперед, для дослідників (істориків, краєзнавців тощо).

Незважаючи на значні зусилля, що витрачаються державою на заходи із зберігання документів Національного архівного фонду та їхню популяризацію, не лише широкі кола громадськості, а й дослідницька спільнота залишається не дуже обізнаною зі змістом документів, що знаходяться в архівних сховищах.

У той же час розповсюдженням є явище, коли деякі особи, що щиро вважають себе істориками, поширюють один від одного численні помилкові твердження на основі надуманих відомостей про ті чи інші історичні події, особи тощо. Так, наприклад, в українській історичній літературі повторюється теза про те, що антигетьманський переворот 1918 року у Єлисаветграді було здійснено 23 листопада 1918 року, у той час як місцева преса того часу (примірники її номерів зберігаються у Державному архіві Кіровоградської області) та архівні джерела